

MARTIN ŠRAJER / 10. 10. 2024

Antonín Pech

Profesionální filmové výroby začaly v Čechách vznikat začátkem desátých let dvacátého století. Obvykle je zakládali provozovatelé kin, kteří chtěli zatraktivnit nabídku svých sálů pro domácí publikum a získat tak výhodu před konkurencí. Výjimkou byla firma Kinofa, která zahájila provoz 1. května 1911. Vlastní kino neměla a musela se přizpůsobovat ne vždy férovým distribučním podmínkám. Za jejím založením stál Antonín Pech, průkopník filmového podnikání na našem území, fotograf, režisér a kameraman, od jehož narození letos uplyne 150 let.

Antonín Pech se narodil 21. října 1874 v Čižicích ležících jižně od Plzně. V mládí se vyučil fotografem v Českých Budějovicích, kde také pracoval ve fotografickém ateliéru svého otce Adolfa Pecha (bratr spisovatelky Elišky Krásnohorské). V pětadvaceti letech již zastával funkci vedoucího obchodu filiálky firmy J. F. Langhans v Českých Budějovicích. Nabízel portréty jednotlivců, strojů a budov i hromadné svatební fotografie nebo tabla.

Za svou fotografickou činnost byl Pech na výstavě v Táboře vyznamenán čestným diplomem s právem razit zlatou medaili. Přesto u něj převážil zájem o film. Ten první, o němž víme, natočil ještě jako česko-budějovický fotograf. Jednalo se o *Satanovu jízdu po železnici* z roku 1906, filmovou vložku fantastické féerie *Satanův poslední výlet*. Film existoval ve dvou verzích. Tu druhou natočil Pechův kolega, architekt Jan Kříženecký. O rok později Pech ateliér prodal a odešel do Prahy, kde získané peníze investoval do vlastního kina.

Kino s honosným názvem Grand Biograph de Paris v Ječné ulici přivítalo první diváky v roce 1908. Provizorní biograf byl zřízen ve dvoře domu postaveného na počátku století. Později se přestěhoval do lépe uzpůsobených prostor v novostavbě U Čtrnácti svatých pomocníků (kde Pech se svou manželkou Matyldou také bydlel), nacházející se naproti přes ulici. V létě pak Pech vyrážel do terénu a promítal na dnešním Dětském

ostrově. Uvědomoval si ovšem, že své bohaté fotografické znalosti může zužitkovat i za kamerou, nejen v pozici podnikatele.

Za účelem vlastní filmové výroby založil Pech v březnu 1910 „První pražskou výrobní kinematografických obrazů“ v domě na Riegrově nábřeží (nynější Masarykovo nábřeží). V nedlouho existující firmě vznikaly podle dobového inzerátu „kinematografické obrazy časové i scénované pro divadla odborná jakož i pro účely vědecké a reklamní“.^[1] Uváděny nebyly pouze v Grand Biograph de Paris, ale také v dalších pražských kinech, která o ně projevila zájem, např. v Divadle živých fotografií Viktora Ponrepa.

V této době vznikla v Pechově produkci např. veselohra *Jarní sen starého pražského mládence* (1910). Postavu letitého seladona zamilovaného do lesníkovy neteře si zahrál ochotník Josef Křičenský, který byl zároveň autorem námětu a režisérem. Film, jehož kopie se zřejmě nedochovala, vznikl v Lobkovické zahradě pod Petřínem nebo u Kunratického mlýna. Jeho natáčení zaštitil umělecký ředitel divadla Uranie Bohumil Kovář, obsazený do menší role.

Pechovo kino i první výrobní zanikly poté, co se květnu 1911 stal technickým a obchodním ředitelem Kinofy. Kapitál poskytli majitelé železářství Vladimír a Ladislav Rottovi, kavárník Josef Kejř a další pražští podnikatelé. Mezi společníky najdeme i Františka Tichého a Eduarda Klejzara, kteří v Praze sami provozovali několik biografů (Tichý se navíc stane majitelem konkurenčního Illusionfilmu). Firma tak sice navenek měla zajištěna odbytiště pro vznikající filmy, ale přesto se dle dostupných informací ne všechny dočkaly distribuce.

Výrobní plán Kinofy byl přitom velkorysý. Pod její hlavičkou měly vznikat filmy dokumentární i hrané, čerpající z významných událostí českých dějin. Vedení firmy údajně uzavřelo smlouvu s ředitelstvím Národního divadla, které mělo pro potřeby filmové výroby uvolnit herce, kostýmy i rekvizity. K realizaci těchto velkých plánů ale nedošlo.

Kinofa se přesto pouštěla do ambiciózních projektů, jako byli například *Sokové* (1911), inspirovaní americkými westerny. Z filmu s mnoha herci, zvířaty, kostýmy i velkolepými celky přírodních scenérií se ovšem dochovaly pouze fragmenty. Není jisté, zda byl vůbec uváděn v kinech. Pech se o jeho vznik zasloužil nejen produkčně, ale také jako režisér a kameraman. Stejně pozice zastával u *Ponrepova kouzelnictví* (1911), v němž

Viktor Ponrepo kouzelnickým číslem zahajuje představení ve svém biografu.

Nesporný divácký potenciál měla série grotesek *Rudi na záletech*, *Rudi se žení*, *Rudi na křtinách* a *Rudi sportsman* (všechny 1911). Vzorem pro postavu pražského floutka Rudiho, ztvárněného hercem, kabaretiérem a scenáristou E. A. Longenem, byl pro Pecha francouzský komik Max Linder. Interiéry se točily v kulisách na zahradě šantánu U Lhotků na Václavském náměstí, exteriéry pak v pražských ulicích, na podolské plovárně nebo hřišti Slavie na Letné. Poslední dva uvedené filmy se ale zřejmě vůbec nedostaly do distribuce.

Větší umělecké ambice mělo kriminální drama *Pro peníze* (1912), které Pech napsal, nasnímal a zrežíroval. Příběh okradeného statkáře byl ale nalezen jen v nesestavených kotoučcích. Jejich sestřih, o který se v roce 1953 postaral Státní filmový archiv, proto nemusí odpovídat původní podobě.

Po nevelkém komerčním zásahu uvedených pokusů o hranou produkci se doménou Kinofy staly aktuality a snímky přírodní, sportovní, populárně-vědecké, reklamní a průmyslové. Těch vzniklo během tří let na dvě stovky. Velký ohlas zaznamenala například Pechova třídílná reportáž z VI. sletu všesokolského z roku 1912. Přírodní snímek *Svatojánské proudy* (1912) byl zase vyznamenán Velkou výstavní zlatou medailí na I. mezinárodní filmové výstavě ve Vídni. Šlo tak o jeden z vůbec prvních mezinárodních úspěchů české kinematografie.

Hranou výrobu po kratší odmlce iniciovali noví společníci. Partnery Kinofy se staly Illusionfilm i Lucernafilm. Spojenectví s druhou uvedenou firmou vedlo jednak k přestěhování sídla společnosti z Riegrova nábřeží do ateliéru v paláci Lucerna ve Vodičkově ulici, jednak k tomu, že Pech musel opustit místo jednatele Kinofy a nadále se věnoval pouze jejímu provozu a natáčení filmů.

Za kameru se vrátil například kvůli grotesce *Zub za zub* (1913) o sadistickém byznys plánu zubařovy manželky nebo úsměvné romanci *Pět smyslů člověka* (1913), která vznikla podle scénáře herce a písničkáře Josefa Švába-Malostranského. Jako interiér pro ni posloužil mj. palác Lucerny. Na jeho střeše pak vznikaly některé záběry operní adaptace *Fausta* (1913), kterou během projekcí doprovázel svým zpěvem amatérský pěvec Stanislav Hlavsa. S premiérou v listopadu 1913 se jednalo o poslední do kin

uvedený film Kinofy.

Kvůli rostoucím nákladům, obchodnímu neúspěchu hraných filmů a nedostatku kapitálu, který vyeskaloval exekucním řízením a zabavením filmových kopií, se zástupci Kinofy rozhodli krátce po začátku roku 1914 ukončit její činnost. Technické vybavení převzala společnost Lucernafilm Václava Havla. Antonín Pech nastoupil do fotooddělení pražského magistrátu. Kromě toho se živil jako pomocný fotograf Jana Kříženeckého a laborant Pragafilmu. Jeden z prvních českých filmových kameramanů, režisérů a podnikatelů zemřel 20. února 1928 v Praze.

Použitá literatura:

Jiří Anger (ed.), *Digitální Kříženecký*. Praha: Národní filmový archiv 2024.

Luboš Bartošek, *Dějiny československé kinematografie*. Praha: SPN 1979.

Luboš Bartošek, *Náš film: Kapitoly z dějin (1896–1945)*. Praha: Mladá fronta 1985.

Karel Pletzer, *Českobudějovické ateliéry 1853–1929*. České Budějovice: Jihočeské muzeum 2001.

Zdeněk Štábla, *Data a fakta z dějin čs. kinematografie 1896–1945*, sv. 1. Praha: Čs. filmový ústav 1988.

Zdeněk Vévoda, *Výstavba prostoru v českých fikčních filmech v letech 1911–1918*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta 2012.

Poznámky:

[1] Luboš Bartošek, *Náš film*. Praha: Mladá fronta 1985, s. 37.